

התכונה הישראלית האמיתית

א. אגרות הראי"ה, איגרת מ"ד:

התכונה הישראלית האמיתית, הקבועה בעמק הנשמה העברית, היא ברכת אברהם אבינו ע"ה, שהעיד עליו הכתוב: "זרע אברהם אוהבי", עצם החיים הישראליים הם כלולים רק בנקודת אהבת השי"ת, ואהבת שמו ית' דוקא בשם ד' אלהי ישראל. כל יתר תנאי החיים, הרבים והרחבים, הפרטיים והכלליים, הנם רק תוצאות ומילואים ליסוד החיים העקריים. זאת היא התכונה העיקרית שלנו, שנתגברה בנו בראשית טל ילדותנו, והיא הולכת עמנו עדי עד. ואע"פ שלפעמים היא מתעלמת, היא עומדת דוקא בשביל זה לחזור ולהגלות בכח יותר גדול, כחך כח כביר ואדיר שכל יום יום מחדש עוצר ומונע, שכשמתגבר עליו הוא ברעם כח אמיץ בנפץ וזרם. זאת התכונה לא השתנתה ולא תשתנה. תהלוכות החיים וצורתם. החיצונה הן מקבלות לפעמים איזה שינוי, אבל לא התוכן הפנימי. "זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". והזכרון הזה הוא עומד וקיים לעד, לא איש אל ויכזב, ובן אדם ויתנחם". זאת היא התכונה שלנו הקבועה והקיימת, שהיא אינה צריכה לא מחקר ולא פילוסופיא, ולא שום תכלין שבעולם, לקיומה ולעצם הווייתה. וכל מה שאנו מרחיבים ומשכללים את הדעה וההכרה אינה כ"א כדי ליתן מקום ומרחב להתכונה האלהית העצמית הזאת, שתתפשט ותתגלה ביותר, וע"י גילוייה החיצוניים, שאינם דומים כלל ואינם עולים בערכם לעצם מעלת חזקת ובהירות התכונה הפנימית של אהבת ד' אלהי ישראל הגנוזה בנו, דוקא מצד קלישות ומיעוט אורם הננו יכולים להכניסם לפעמים בדבורים הגיוניים, ולהשתתף על ידם עם המצויינים השרידים שבכל הציבור האנושי. כי אע"פ שיוכלו להיות אנשי אלקים ג"כ בכל עם ולשון, מ"מ מוכרח הוא, שכל איש ואיש מאיזה אומה שתהיה, יכיל בקרבנו את תוכן הנשא וגם את התוכן השפל של אומתו, כי אין אפשרות לשום אדם להיות מחלץ את עצמו לגמרי ממסגר האומה, שכבר קבעה לה תכונה נפשית מיוחדת, בזה עצמה שעלתה על כמת העמים בתולדה. ע"כ הניצוץ הישראלי שבנו הוא באמת כל עוזנו ואשרנו, כל עושר רוחנו ועצם חיינו, ויתר הרכוש הרוחני הנהו רק ספל אליו ומשמשו, ואפילו אם יהיו רבים ממנו בכמות המדומה, הנם בטלים ומבוטלים אליו מצד העצם והאיכות, כמו שכל עשרנו החמרי מכסף וזהב, בתים והיכלות, וממשלת ותענוגות מלכים, הנם רק ספלים לעצם החיים שמתגלים במרכז החיים שלנו בפנימיותנו, במרכז המח או בכל מקום שהוא, לכל מר מחוקרי החיים כדאית להו. זה מרגיש בחזקה ובכל עז-הנשמה מי שהוא רוצה להיות בן ישראל באמת. ובזה יוסע ישראל תשועת הפרט ותשועת הכלל. וכל אותם שנוקשו ונסחפו מחוץ לאהלי יעקב אינם חפצים להרגיש את זה היסוד העקרי, ואם לפעמים מתעוררת גם בלבם הרגשת האהבה האלהית, או הלאומית, או שתיהן ביחד, אינם מכירים את גודל עז יחודם ואחדותם, והם חפצים לבנות את עצם החיים, את יסוד האהבה האלהית עצמה, אהבת ד' אלהי ישראל, שהיא נשמת האומה ועצם חייה, בדברים חיצוניים ומלאכותיים. ע"כ אינם מצליחים כלל בחפצם, והם הולכים ומצטערים, עד שיבאו לידי כריתה ונתיקה אם הם רקובים ביסודם, או לידי הכרה והתפרצות החיים הפנימיים לטובה, אם יש להם יסוד ישראלי בריא והגון. ואח"כ מתוך עצמה של הנקודה הפנימית, החזקה ואיתנה מכל, ירחיבו דברים, יבנו בנינים, יפארו פארות, יחזו משאות, יחקרו ויתפלספו, "מגדל עז שם ד' בו ירוץ צדיק ונשגב", ובזה יחיו את כל הראויים לקבל תחיה. התכונה הפנימית אינה נשמרת בעזה וסתריתה כ"א ע"י אותה ההדרכה והתכונה ההיגיונית, הצריכה לשמירתה, ע"כ היא כוללת בעזה אהבה עצומה ונפלאה, חמה ונלהבה, לכל המצות המעשיות שבתורה, שבכתב ושב"ע"פ, שכבר נשרשו יפה באהבה פנימית, כמו שמקורן הוא שם, "מימינו אש דת למו". הדעת והחשבון, והמחקר הפילוסופי הטהור, צריך הוא רק לצרף ולזכך את הרעיונות והמושגים מן הסיגים המוסריים והמדעיים שלהם, ולהעמידם על אופים הטהור והבריא ממקורו. ע"כ לא יוכל לעולם להיות נבנה ומשתכלל דבר רוחני יסודי, שיקומם את הסוכה הנופלת, סוכת דוד, כ"א בשני תנאים הללו המחוברים זה בזה: תכונת תמימות הלב לאהבת מצותיה של תורה, באהבת שם ד' אלהי ישראל, הקסוד בהן בהרגשתנו פנימה, והעמדת יסוד החיים בעצם התכונה האלהית הקלוטה בנו באהבת עולמים. וכל מה שנראה כמתנגד לאלו היסודות, בין במדע, בין בחיי המעשה, בין בחיי הפרט, בין בחיי החברה והכלל, תעז תמיד יד ד' העליונה, השלוחה "מחגוי הסלע מסתר המדרגה", מתוך עצמתה של נקודת חיינו, ליטבם ולהיטיבם, באופן שלא די שלא יהיה נמצא שום גרעון וחלישות, בדעת ובחיים, ע"י הפגישה הסתירית המדומה, כ"א תוספת אמצ' יבא לה ע"י התגברות ונצחון אמת, שיהי

ב. הקדמה לשבת הארץ:

"מי גוי גדול אשר לו אלוהים קרובים אליו?" - סגולתה של כנסת ישראל היא, שהיא מסתכלת על ההויה כולה באספקלריא המאירה של קודש, ככל עז-חיה היא מכרת, שהחיים שווים הם את ערכם רק לאותה מדה שהם אלהים. חיים שהם אינם אלהים אינם שרים לה מאומה. היא יודעת עוד, שבאמת אין חיים אלא אלהים, וחיים שאינם אלהים אינם חיים כלל, והדיעה הזאת, המונחת בעומק תכונת נשמתה, מטבעת עליה את חותם-ערכה המיוחד לה, המטבע על כל יחיד ויחיד מיחידה כי אורו-וישעו של היחיד תלויים הם כמדת ידיעתו את התעמקותו והתלבטותו של החותם הנגזר של הכבת ערך החיים רק באלהיותם, בתוך נשמתו. "ואתם הדבקים בה אלהיכם חיים כולכם היום".

החיים, ע"פ ערך האלהיות שבהם, אינם מתגלים אל היחיד אלא באותה מדה, להיות מזוהר מזוהר נשמתה העליונה, החיה וקיימת כהכרת היקר האלהי של החיים מתוך פנימיותה הכללית.

טבע הנשמה הכללית של כנסת-ישראל הוא אלהיותה. לא בחירתה גרמה לה את יתרונה האלהי, לא מצד מעשייה הפרטיים, לא בצדקתה וישר-לבכה באה אל מעלתה: תכונת-גזעה, הגופני והרוחני, עשתה לה את חילה ואת עזה באלהים, אשר לא לבחירה לקחה אותו ולא תוכל כל קלקלה של בחירה לאבדו. יש לה, אומנם, להבחירה מבוא גדול בכל סגולה טבעית, בהיותה טובה תוכל לפנק, לעדנה, להוציאה לפועל באופו שלם וחשוב. וכן בהיותה רעה ושפלה תוכל להחשיך את המאור שבסגולה הטבעית ולעכר את זהרו, לטמטם את הלב לכל יחוש את האושר הרוחני הצפון בתוך-הנשמה. אבל לא יוכלו טמטום-הלב והחשכת המאור להמשך לעולם. הסגולה הטבעית בטוחה היא בקיומה ובהתעוררותה לתחייה.

ג. אורות ישראל פרק א':

ג.

אין להגדיר את מהותה של כנסת ישראל בגבולים מיוחדים ובתארים מוגבלים. כוללת היא את הכל, והכל מיוסד על כלות נפשה לאלהים, על הרגשתה את המתק ואת הנועם העליון בכל עומק נשמתה, בכל יפעת תענוגיו. והתשוקה להאלהות בהתלהבות נפש אמתית, מתגלה היא בכל פנימיותה, מתגלה בתורה ומצות, מתגלה במסור ומדות, מתגלה בהתעלות נפשית, בשירה פנימית, בקדושת החיים, בעמאן אין חקר, "כלתה נפשי - לאל חיי", מתגלה במסירות נפש תדירית, בנשיאת עול גלות מאהבה, רק שלא לזנוח את סדר החיים, המעשיים והרוחניים, שהאורה האלהית מתדבקת על ידם בקרבה. גבורת רעם זו היא המביאה לה באחרית הימים את הישועה המוחלטת. ומזרה ישראל יקבעו ושמרו כרועה עדרו.

ד.

עצמות החפץ של היות טוב לכל, בלא שום הגבלה בעולם כלל, בין בכמות הניטבים ובין באיכותו של הטוב, זהו הגרעין הפנימי של מהות נשמתה של כנסת ישראל. זאת היא ירושתה ונחלת אבותיה. הרגש הטוב הזה, לפי גדלו, היקפו ועמקו, כן עריך שיהיה מעוטו כחכמה גדולה ובגבורה כבירה, למען דעת איך להוציאו אל הפועל בכל גזונו. וזהו סוד השתוקקות הגאולה שבאומה, הנותן לה כח לחיות ולהתקיים באופן המפליא את לב כל חושב. כנסת ישראל בעומק חפצה איננה מחולקת מהאלהות כלל, היא מלבשת את האלהות המתגלה שבעולם הכללי, וחפצה בהיותה את החפץ האלהי של טוב ד' לכל ורחמיו על כל מעשיו. זה הטוב הוא הסוד של הגאולה, המזכרת לבא, הטוב מוכרח לנעם את הכל, והחפץ העמוק והמוטבע של הטוב, והשיקוק הפנימי לו בעצם תוכיות נשמת האומה, המתבלט בתפילת האומה הפנימית, מסמך לה את הגאולה. "והטוב בעיניך עשיתי, זה שסמך גאולה לתפילה" (ברכות י).